

ЗАТВЕРДЖЕНО
постанова Президії НАПН України
від 17 листопада 2016 р. № 1-2/3-315
зі змінами, внесеними згідно з
постановами Президії НАПН України
від 15 червня 2017 р. № 1-2/9-211,
від 16 травня 2019 р. № 1-2/6-136

ПОЛОЖЕННЯ
про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук
у Національній академії педагогічних наук України

I. Загальна частина

1. Це Положення визначає порядок підготовки здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти з метою здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії та доктора наук (далі – здобувачі) у наукових установах і ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (далі – установи НАПН України).

2. Це Положення розроблено відповідно до Законів України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.), постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» (2016 р.), інших нормативно-правових актів.

3. Підготовка здобувачів вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти здійснюється в установах НАПН України, які мають висококваліфіковані наукові, науково-педагогічні кадри, сучасну науково-дослідну, експериментальну і матеріально-технічну базу та отримали ліцензію Міністерства освіти і науки України на провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти.

4. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється:

- в аспірантурі установ НАПН України за очною (денною, вечірньою) або заочною, зокрема дистанційною формою навчання;
- поза аспірантурою (для осіб, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи у відповідній установі НАПН України).

Підготовка здобувачів ступеня доктора наук здійснюється:

- у докторантурі установ НАПН України за очною (денною) формою навчання;
- шляхом самостійної підготовки їхніх наукових досягнень до захисту.

5. Підготовка аспірантів та докторантів здійснюється за рахунок:

- видатків державного бюджету (державне замовлення);
- видатків місцевих бюджетів (регіональне замовлення);
- коштів юридичних чи фізичних осіб (за умовами контракту, зокрема за кошти грантів, які отримали установи НАПН України на проведення наукових досліджень, за якими передбачається підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії або доктора наук).

Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії за державним замовленням здійснюється виключно в аспірантурі за очною (денною, вечірньою) формою навчання.

6. Затвердження показників прийому й випуску докторантів та аспірантів, які навчаються за державним замовленням, здійснює Президія НАПН України на підставі рішення конкурсної комісії з відбору виконавців державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів НАПН України відповідно до «Положення про конкурсну комісію з відбору виконавців державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів у Національній академії педагогічних наук України», затвердженого постановою Президії НАПН України від 25 травня 2017 р. № 1-2/8-174.

7. Державне замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі за спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між установами НАПН України. До участі в конкурсі на розміщення державного замовлення допускаються лише установи НАПН України, які на момент проведення конкурсу мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.

Державне замовлення на підготовку здобувача вищої освіти ступеня доктора наук у докторантурі за спеціальностями розподіляється на конкурсній основі між установами НАПН України, у яких діють спеціалізовані вчені ради з відповідних спеціальностей.

Інформація про розподіл державного замовлення оприлюднюється на офіційному веб-сайті НАПН України та веб-сайтах установ НАПН України, що отримали державне замовлення на підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук.

8. Кількість аспірантів, підготовка яких здійснюється поза державним замовленням, та вартість такої підготовки визначаються вченою радою установи НАПН України з урахуванням ліцензійного обсягу, зазначеного в ліцензії установи НАПН України, за якою вона провадить освітню діяльність на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, та можливостей забезпечення кваліфікованого наукового керівництва та задоволення освітніх потреб аспірантів за відповідною спеціальністю.

Обсяг прийому за кошти фізичних, юридичних осіб на відкриті конкурсні пропозиції визначається установою НАПН України в межах різниці між ліцензованим обсягом з урахуванням його поділу за формами навчання та максимальним (загальним) обсягом державного замовлення. Цей обсяг може корегуватися з урахуванням фактичного виконання державного замовлення.

Зарахування в аспірантуру або в докторантуру установ НАПН України визначаються Правилами прийому установи НАПН України, зокрема з 1 вересня.

9. Після здійснення випуску та закінчення прийому докторантів та аспірантів керівники установ у п'ятиденний термін подають на розгляд конкурсної комісії з відбору виконавців державного замовлення на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів НАПН України пропозиції щодо корегування розподіленого обсягу державного замовлення.

Переведення аспірантів або докторантів до іншої установи, які навчаються за державним замовленням, здійснює Президія НАПН України на підставі відповідного клопотання установ. Переведення аспірантів або докторантів на іншу форму навчання здійснюється керівниками установ НАПН України.

10. Відповідальність за провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) та науковому рівнях вищої освіти покладається на керівника установи НАПН України.

11. В установах НАПН України для координації діяльності структурних підрозділів, які здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук, забезпечення якісної реалізації освітньої програми та

забезпечення умов ліцензування можуть створюватися відділ аспірантури і докторантури, інші структурні підрозділи, відповідальні за підготовку здобувачів вищої освіти.

12. Для провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти установи НАПН України зобов'язані отримати відповідну ліцензію МОН України.

Пропозиції щодо отримання ліцензій на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти подаються керівником установи НАПН України до науково-організаційного відділу апарату Президії НАПН України, який готує матеріали з цього питання на розгляд Президії.

До клопотання щодо отримання ліцензій додається витяг з рішення вченої ради установи НАПН України (далі – вчені ради) та документи, регламентовані постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (2015 р.). У такому ж порядку подається клопотання про розширення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти.

На науковому рівні вищої освіти підготовка докторів наук установами НАПН України провадиться без отримання ліцензії. Відкриття докторантури здійснюється відповідно до п. 42 цього Положення.

У разі підготовки докторів філософії за освітньо-науковою програмою, узгодженою між вищим навчальним закладом і науковою установою, виконання навчального плану здійснюється вищим навчальним закладом, а забезпечення проведення наукових досліджень згідно з індивідуальним планом наукової роботи здійснюється науковою установою або вищим навчальним закладом разом з науковою установою. У такому разі під час ліцензування освітньої діяльності вищого навчального закладу й установи НАПН України на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю та під час акредитації відповідної освітньо-наукової програми враховуються показники спільного наукового потенціалу вищого навчального закладу та установи НАПН України (зокрема показники кадрового, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення).

13. Науково-методичне забезпечення та організацію діяльності аспірантури і докторантури установ НАПН України здійснюють їх вчені ради.

Вчені ради зобов'язані не менш як один раз на рік розглядати питання щодо підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) і наукового рівнів, зокрема:

– розглядати та затверджувати необхідні нормативно-правові акти та інші документи, що забезпечують підготовку на освітньо-науковому та науковому рівнях вищої освіти, зокрема, Положення про організацію освітнього процесу, Правила прийому до установи НАПН України, Положення про приймальну комісію, освітні програми, навчальні плани за кожною спеціалізацією, а також форми індивідуальних навчальних планів, індивідуальних планів наукової роботи, відомостей складання іспитів, журнали відвідувань, а також документи, що забезпечують проведення вступних випробувань для здобуття ступеня доктора філософії тощо, з урахуванням нормативних актів Міністерства освіти і науки України;

– ухвалювати рішення про відкриття докторантури (за умов наявності трьох штатних працівників – докторів наук, які мають наукову кваліфікацію, що відповідає цій спеціальності, та ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з відповідної спеціальності);

– ухвалювати рішення про зарахування та відрахування аспіранта, докторанта, а також їх щорічну атестацію та переведення на наступний рік навчання;

- розглядати і приймати рішення щодо діяльності наукових керівників та консультантів, а саме: затверджувати наукових керівників та консультантів; переглядати їхній склад та усувати від наукового керівництва або наукового консультування осіб, які не забезпечують своєчасної і якісної підготовки докторантів або аспірантів; призначати двох наукових керівників аспірантам з відповідним розподілом годин навчального навантаження та обов'язків між ними;

- приймати рішення про визнання набутих аспірантом в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін, обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури;

- ухвалювати рішення про визнання дипломів, виданих іноземними вищими навчальними закладами;

- розглядати і затверджувати форму договору про надання освітніх послуг аспірантам або докторантам, підготовка яких здійснюється за державним, регіональним замовленням або за кошти юридичних та фізичних осіб;

- ухвалювати інші рішення, пов'язані із забезпеченням якісної підготовки в аспірантурі й докторантурі.

14. Для врегулювання відносин між аспірантом або докторантом, підготовка яких здійснюється за державним, регіональним замовленням або за кошти юридичних та фізичних осіб, та установою НАПН України укладається договір.

Договір розробляється установою НАПН України відповідно до Типового договору, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового договору про надання освітніх послуг між вищим навчальним закладом та фізичною (юридичною) особою» (2015 р.) та затверджується вченою радою.

15. Вступ до аспірантури та докторантури здійснюється на конкурсній основі відповідно до Правил прийому до установи НАПН України, що розробляються установою НАПН України відповідно до законодавства, цього Положення та з урахуванням Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів МОН України.

Підставою для оголошення прийому для здобуття вищої освіти є ліцензія Міністерства освіти і науки України та затвержені вченою радою Правила прийому до наукової установи НАПН України.

Ліцензований обсяг при зарахуванні для здобуття вищої освіти для кожного ступеня та спеціальності обліковується за календарний рік.

Правила прийому до установи НАПН України затверджуються її вченою радою у термін, визначений Міністерством освіти і науки України в Умовах прийому до вищого навчального закладу на відповідний рік, та оприлюднюються державною мовою, зокрема розміщуються на веб-сайті установи НАПН України і вносяться до Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО).

Правила прийому діють протягом відповідного календарного року і визначають, зокрема:

- перелік акредитованих та неакредитованих освітніх програм (акредитація освітніх програм підтверджується сертифікатами про акредитацію відповідних спеціальностей та напрямів підготовки), а також конкурсних пропозицій, за якими здійснюється прийом за кожною спеціальністю або відповідною галуззю знань;

- порядок проведення конкурсного відбору та термін зарахування вступників;

- перелік конкурсних предметів, з яких проводяться вступні випробування;

- порядок роботи приймальної комісії (дні тижня та години);

– порядок і термін подання документів для вступу до аспірантури та докторантури;

– зміст, форму і термін вступних випробувань для конкурсного відбору вступників до аспірантури та докторантури за кожною спеціальністю або відповідною галуззю знань;

– спосіб та місце оприлюднення їх результатів;

– наявність/відсутність можливостей для навчання осіб з особливими потребами.

Правила прийому повинні визначати порядок та умови зберігання робіт вступників. Роботи вступників, виконані ними на вступних іспитах, творчих конкурсах, фахових випробуваннях, співбесідах, які не прийняті на навчання, зберігаються не менше одного року, потім знищуються, про що складається акт.

16. Нормативний термін підготовки доктора філософії в аспірантурі незалежно від форми навчання становить чотири роки, підготовки доктора наук у докторантурі – два роки.

17. Підготовка в аспірантурі чи докторантурі передбачає виконання здобувачем відповідної освітньо-наукової або наукової програми установи НАПН України за певною спеціальністю та проведення власного наукового дослідження. Невід’ємною складовою освітньо-наукової програми аспірантури та наукової програми докторантури є підготовка та публікація наукових статей.

18. Аспіранти й докторанти проводять наукові дослідження згідно з індивідуальним планом наукової роботи, у якому визначаються зміст, термін виконання та обсяг наукових робіт, а також запланований термін захисту дисертації.

Індивідуальний план наукової роботи погоджується здобувачем з його науковим керівником (консультантом) та затверджується вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування здобувача до цієї установи.

Індивідуальний план наукової роботи є обов’язковим до виконання здобувачем відповідного ступеня й використовується для оцінювання успішності виконання запланованої наукової роботи.

Невиконання індивідуального плану наукової роботи або порушення терміну його виконання без поважних причин, передбачених законодавством, може бути підставою для ухвалення вченою радою рішення про відрахування аспіранта або докторанта з цієї установи.

Особа, яка раніше навчалася в аспірантурі чи докторантурі за державним, регіональним замовленням і не захистилася або була відрахована з неї достроково, має право на повторний вступ до аспірантури чи докторантури за державним, регіональним замовленням лише за умови відшкодування коштів, витрачених на її підготовку, у визначеному Кабінетом Міністрів України порядку.

19. Підготовка в аспірантурі та докторантурі завершується наданням висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації. Здобувачі мають право на вибір спеціалізованої вченої ради.

20. Аспірант або докторант, який навчався в аспірантурі чи докторантурі за державним, регіональним замовленням та захистився до закінчення терміну підготовки в аспірантурі або докторантурі, має право за власним вибором:

– отримати одноразову виплату в сумі залишку стипендії, передбаченої у бюджеті установи НАПН України на відповідний календарний рік, та за власною заявою бути відрахованим з аспірантури або докторантури;

– отримати за власною заявою оплачувану академічну відпустку на термін, що залишився до завершення нормативного терміну підготовки в аспірантурі або докторантурі.

Якщо аспірант успішно виконав відповідну освітньо-наукову програму та захистив дисертацію на другому чи третьому році підготовки в аспірантурі та був обраний за конкурсом на відповідну посаду наукового (науково-педагогічного) працівника в установі НАПН України, то загальна сума залишку стипендії нараховується йому як щомісячна надбавка до заробітної плати в установленому законодавством порядку.

II. Права та обов'язки аспірантів і докторантів

21. Аспіранти і докторанти користуються правами здобувачів вищої освіти, визначеними законами України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.). З метою належного проведення наукових досліджень аспіранти і докторанти також мають право на:

– вільний доступ до всіх видів відкритої наукової інформації, наявної в установах НАПН України, бібліотеках і державних архівах України;

– отримання методичного і змістовного наукового консультування щодо власного дослідження від наукового керівника (консультанта), для аспірантів – на чіткий розподіл обов'язків між науковими керівниками в разі призначення вченою радою двох керівників;

– безпечні та нешкідливі умови для проведення наукових досліджень, забезпечення належно обладнаним місцем для наукової роботи;

– академічну мобільність, що реалізується відповідно до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579;

– академічну та соціальну відпустку відповідно до законодавства;

– трудову діяльність у позанавчальний час відповідно до законодавства.

22. Аспіранти і докторанти зобов'язані виконувати всі обов'язки здобувачів вищої освіти, визначені законами України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2015 р.). З метою забезпечення належного проведення наукових досліджень аспіранти і докторанти також зобов'язані:

– дотримуватися вимог законодавства, принципів академічної доброчесності, морально-етичних норм і стандартів поведінки дослідників у відповідній галузі (професії), встановлених установою НАПН України;

– виконувати індивідуальний план наукової роботи та систематично звітувати про хід його виконання на засіданні відділу, лабораторії, кафедри чи іншого підрозділу установи НАПН України, який уповноважений для цього її вченою радою;

– глибоко оволодівати знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю, підвищувати загальний культурний рівень;

– опанувати методологію проведення наукових досліджень;

– дотримуватися статуту і правил внутрішнього розпорядку установи НАПН України;

– подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації (для аспірантів) та у вигляді дисертації, або опублікованої монографії, або за сукупністю опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях статей (для докторантів) у спеціалізованій вченій раді.

23. Покладення установою НАПН України на аспіранта чи докторанта обов'язків, не пов'язаних з виконанням відповідної освітньо-наукової (наукової) програми та підготовкою дисертації (монографії, статей), забороняється.

24. Аспіранти і докторанти мають право брати участь у конкурсах на отримання грантової підтримки наукових досліджень, стипендій і премій, заснованих на честь видатних діячів науки, освіти, культури, громадських діячів, а також заснованих Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, державними чи недержавними органами, підприємствами, установами чи організаціями.

III. Порядок та умови вступу до аспірантури

25. Основною формою підготовки здобувачів ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти є аспірантура.

26. До аспірантури на конкурсній основі приймаються особи, які здобули вищу освіту ступеня магістра (спеціаліста). До вступних випробувань допускаються особи, які вчасно подали всі необхідні для вступу документи згідно з Правилами прийому до установи НАПН України. Приймальна комісія може відмовити особі в допуску до проходження вступних випробувань до аспірантури виключно у зв'язку з неподанням в установленний термін документів, визначених правилами прийому.

Перелік документів, необхідних для вступу до аспірантури, повинен включати:

- заяву вступника;
- копію диплома магістра (спеціаліста) із зазначенням здобутої спеціальності (кваліфікації) (особи, які здобули відповідну освіту за кордоном – копію диплома);
- у разі потреби документ про визнання особи органами медико-соціальної експертизи особою з інвалідністю.

У Правилах прийому до установи НАПН України може бути визначено додатковий перелік документів, обов'язкових для допуску до вступних випробувань.

Особа, яка подає для вступу до аспірантури диплом, що виданий іноземним вищим навчальним закладом, допускається до вступних випробувань нарівні з іншими особами. Зарахування такого вступника здійснюється в разі успішного складення ним вступних випробувань та прийняття вченою радою установи НАПН України рішення про визнання його диплома.

27. Вступні випробування до аспірантури установи НАПН України складаються з:

- вступного іспиту зі спеціальності (в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з відповідної спеціальності);
- вступного іспиту з іноземної мови (англійської, німецької або французької) в обсязі, який відповідає рівню B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. Вступник, який підтвердив свій рівень знання, зокрема англійської мови, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, звільняється від складення вступного іспиту з іноземної мови. Під час визначення результатів конкурсу зазначені сертифікати прирівнюються до результатів вступного випробування з іноземної мови з найвищим балом;

– інших форм вступних випробувань (іспити, співбесіди, презентації дослідницьких пропозицій чи досягнень), якщо вони передбачені правилами прийому.

Вступні випробування для осіб з особливими освітніми потребами проводяться з урахуванням особливих освітніх потреб, зазначених у заяві вступника, та рекомендацій медико-соціальної експертизи.

Вага бала з кожного вступного випробування під час підрахування результатів конкурсу визначається в Правилах прийому до установи НАПН України.

Згідно з Правилами прийому до установи НАПН України особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності) ніж та, яка зазначена в їхньому дипломі магістра (спеціаліста), можуть бути призначені додаткові вступні випробування.

Результати вступних випробувань до аспірантури дійсні для вступу до відповідної установи НАПН України протягом одного календарного року.

28. Вступні випробування до аспірантури проводяться предметними комісіями, до складу яких входить, як правило, три–п'ять осіб, які призначаються керівником установи НАПН України.

29. До складу предметних комісій включаються доктори філософії та доктори наук, які проводять наукові дослідження за відповідною спеціальністю та відповідають за виконання відповідної освітньо-наукової програми.

До складу предметних комісій можуть бути призначені також представники інших вищих навчальних закладів (наукових установ), з якими укладено договори про ведення спільної наукової діяльності та/або про спільне керівництво дослідженнями аспірантів, та/або про спільне виконання освітньо-наукової програми або з якими здійснюється підготовка докторів філософії за спільною освітньо-науковою програмою, узгодженою між вищим навчальним закладом і науковою установою.

До складу предметної комісії з іноземної мови можуть включатися також особи, які не мають наукового ступеня і вченого звання, але вільно володіють відповідною іноземною мовою і за рішенням вченої ради можуть кваліфіковано оцінити рівень знання відповідної мови вступником.

30. За результатами проведення вступних випробувань до аспірантури приймальна комісія приймає рішення щодо кожного вступника за процедурою, визначеною правилами прийому до установи НАПН України.

Рішення приймальної комісії про зарахування до аспірантури затверджується наказом керівника установи НАПН України, який оприлюднюється в установленому порядку.

31. Аспіранту одночасно з його зарахуванням відповідним наказом керівника установи НАПН України призначається науковий керівник з числа наукових або науково-педагогічних працівників з науковим ступенем.

Науковий керівник аспіранта здійснює наукове керівництво роботою над дисертацією, надає консультації щодо змісту і методології наукового дослідження аспіранта, контролює виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану аспіранта і відповідає перед вченою радою установи НАПН України за належне та своєчасне виконання обов'язків наукового керівника.

Науковий керівник, який є доктором наук, може здійснювати одночасне наукове керівництво (консультування), як правило, не більше п'яти здобувачів наукових ступенів, включаючи тих, що здобувають науковий ступінь доктора наук.

Науковий керівник, який має ступінь доктора філософії, може здійснювати одночасне наукове керівництво роботою над дисертаціями, як правило, не більше трьох здобувачів наукового ступеня доктора філософії.

На здійснення наукового керівництва роботою над дисертацією одного аспіранта науковому керівникові відводиться щороку 50 академічних годин навчального навантаження. Вчена рада з урахуванням потреб аспіранта та ефективності роботи наукового керівника з підготовки докторів філософії може відвести більшу кількість

годин навчального навантаження керівникові з їх оплатою за рахунок коштів спеціального фонду установи НАПН України.

У разі необхідності рішенням вченої ради аспіранту може бути призначено два наукових керівники та водночас визначено відповідний розподіл годин навчального навантаження та обов'язки між ними.

IV. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі

32. Підготовка здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії в аспірантурі здійснюється за освітньо-науковою програмою та навчальним планом, що затверджуються вченою радою для кожної спеціальності.

Протягом терміну навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та подати до спеціалізованої вченої ради свої наукові досягнення у вигляді дисертації.

33. Освітньо-наукова програма й навчальний план аспірантури складаються з освітньої та наукової складових.

Навчальний план аспірантури повинен містити інформацію про перелік та обсяг навчальних дисциплін (30–60 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС), послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного й підсумкового контролю.

Освітньо-наукова програма й навчальний план аспірантури є основою для формування аспірантом індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи, які узгоджуються з науковим керівником та затверджуються вченою радою протягом двох місяців з дня зарахування особи до аспірантури.

Індивідуальний навчальний план аспіранта повинен містити перелік дисциплін за вибором аспіранта в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС. Водночас аспіранти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти і які пов'язані з тематикою дисертаційного дослідження, за погодженням зі своїм науковим керівником та керівником відповідного факультету чи підрозділу.

Засвоєння аспірантами навчальних дисциплін може відбуватися на базі установи НАПН України, до якого зарахований аспірант, а також у рамках реалізації права на академічну мобільність – на базі інших вищих навчальних закладів (наукових установ).

Аспірант має право змінювати свій індивідуальний навчальний план за погодженням із своїм науковим керівником у порядку, який затверджується вченою радою.

Усі аспіранти незалежно від форми навчання зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного й підсумкового контролю, передбачені індивідуальним навчальним планом аспіранта та освітньо-науковою програмою аспірантури установи НАПН України.

34. Освітньо-наукова програма аспірантури установи НАПН України має включати не менше чотирьох складових, що передбачають набуття аспірантом таких компетентностей відповідно до Національної рамки кваліфікацій:

- здобуття глибинних знань із спеціальності (групи спеціальностей), за якою (якими) аспірант проводить дослідження, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань за обраною спеціальністю, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

- оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації і проведення навчальних занять, управління науковими проєктами та/або складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти;

- здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності в обсязі кредитів ЄКТС відповідно до стандарту вищої освіти.

Аспірант, який підтвердив рівень свого знання іноземної мови, зокрема англійської, дійсним сертифікатом тестів TOEFL, або International English Language Testing System, або сертифікатом Cambridge English Language Assessment, на рівні C1 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, має право:

- на зарахування відповідних кредитів, передбачених освітньо-науковою програмою аспірантури, як таких, що виконані у повному обсязі;

- на використання обсягу навчального навантаження, передбаченого для набуття мовних компетентностей, для здобуття інших компетентностей (за погодженням з науковим керівником).

35. Вчена рада має право прийняти рішення про визнання набутих аспірантом в інших вищих навчальних закладах (наукових установах) компетентностей з однієї чи декількох навчальних дисциплін (зарахувати кредити ЄКТС), обов'язкове здобуття яких передбачено освітньо-науковою програмою аспірантури.

36. Наукова складова освітньо-наукової програми передбачає проведення власного наукового дослідження під керівництвом одного або двох наукових керівників та оформлення його результатів у вигляді дисертації.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії є самостійним розгорнутим дослідженням, що пропонує розв'язання актуального наукового завдання в певній галузі знань або на межі кількох галузей, результати якого становлять оригінальний внесок у суму знань відповідної галузі (галузей) та оприлюднені у відповідних публікаціях.

Наукова складова освітньо-наукової програми оформляється у вигляді індивідуального плану наукової роботи аспіранта і є невід'ємною частиною навчального плану аспірантури.

37. Атестація здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії здійснюється постійно діючою або разовою спеціалізованою вченою радою на підставі публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації.

Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначається науковим керівником (або консенсусним рішенням двох керівників), а також одним з наукових підрозділів установи (відділом, лабораторією), що підтверджується витягом з протоколу засідання цього підрозділу.

Рішення про готовність дисертації аспіранта до захисту приймається розширеним засіданням відділу, лабораторії, кафедри чи іншого підрозділу установи НАПН України після обговорення (передзахисту) наукових досягнень аспіранта. Рішення про готовність дисертації до захисту ухвалюється відкритим голосуванням.

Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання аспірантом його індивідуального навчального плану та індивідуального плану наукової роботи.

Здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії захищають дисертації, як правило, у постійно діючій спеціалізованій вченій раді з відповідної спеціальності, яка функціонує в установі НАПН України, де здійснювалася підготовка аспіранта.

Якщо у науковій установі не функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності, вчена рада може утворити разову спеціалізовану вчену раду з відповідної спеціальності та подати до Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти документи для її акредитації або звернутися з клопотанням про прийняття дисертації до захисту до іншого закладу вищої освіти (наукової установи), де функціонує постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності.

V. Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою

38. Особи, які професійно провадять наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою в установі НАПН України без переривання трудової діяльності або під час перебування у творчій відпустці.

Такі особи прикріплюються строком до п'яти років до установи НАПН України, що має ліцензію на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти за відповідною спеціальністю.

Здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою передбачає повне й успішне виконання відповідної освітньо-наукової програми та навчального плану аспірантури установи НАПН України згідно із затвердженими в установленому порядку індивідуальним навчальним планом та індивідуальним планом наукової роботи прикріпленої особи й публічний захист дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Правила та процедури прикріплення до установи НАПН України визначаються її вченою радою.

39. Навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти осіб, які прикріплені до установи НАПН України для реалізації свого права на здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, а також їх наукове керівництво здійснюється за кошти юридичних або фізичних осіб.

Особи, прикріплені до установи НАПН України з метою здобуття вищої освіти ступеня доктора філософії поза аспірантурою, мають всі права і обов'язки, визначені в Розділі II цього Положення.

40. У разі звільнення з роботи особа втрачає право здобувати вищу освіту ступеня доктора філософії поза аспірантурою у відповідній установі НАПН України та має право:

- продовжити свою підготовку для здобуття ступеня доктора філософії поза аспірантурою в установі НАПН України, до якої особа зарахована на посаду науково-педагогічного чи наукового працівника (за умови прийняття відповідного рішення установою НАПН України;

- вступити до аспірантури установи НАПН України для здобуття відповідного ступеня за очною (денною, вечірньою) або заочною (дистанційною) формою навчання і зарахування їй відповідних кредитів ЄКТС, здобутих поза аспірантурою.

VI. Підготовка здобувачів ступеня доктора наук у докторантурі

41. З метою завершення роботи над науковими дослідженнями та оформлення його результатів та/або для підготовки публікацій до захисту для здобуття ступеня доктора наук особа має право вступити до докторантури установи НАПН України.

Протягом терміну перебування в докторантурі докторант повинен подати до постійно діючої спеціалізованої вченої ради результати своїх наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або наукової доповіді за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується МОН.

Здобувач ступеня доктора наук у дисертації (монографії, науковій доповіді за сукупністю статей) повинен представити узагальнення проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення.

Перебування в докторантурі не є обов'язковою умовою для подання наукових досягнень до спеціалізованої вченої ради та подальшого їх публічного захисту для здобуття ступеня доктора наук.

42. Докторантура з відповідної спеціальності відкривається за рішенням вченої ради наукової установи, що затверджується наказом керівника установи НАПН України, за умови наявності трьох штатних працівників – докторів наук, які мають наукову кваліфікацію, що відповідає цій спеціальності, та ліцензії на провадження освітньої діяльності на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з відповідної спеціальності.

Кваліфікація особи, що відповідає спеціальності, з якої відкрито докторантуру, визначається за такими критеріями:

- 1) наявність у особи документа про присудження ступеня доктора наук з відповідної галузі знань (науки) та/або спеціальності або присвоєння вченого звання професора за відповідною кафедрою (спеціальністю);

- 2) наявність за останні п'ять років не менше п'яти наукових публікацій, до яких зараховуються:

- не менше однієї статті у періодичному виданні, включеному до наукометричних баз даних Scopus або Web of Science Core Collection;

- статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України;

- монографії або їх розділи;

- не більше двох патентів на винахід;

- 3) участь у:

- підготовці наукових кадрів, що підтверджується видачею здобувачеві документа про присудження відповідного наукового ступеня;
- міжнародних наукових проєктах або залучення до міжнародної експертизи;
- атестації наукових кадрів як офіційного опонента або члена спеціалізованої вченої ради, або члена експертної ради з питань проведення експертизи дисертацій.

Наявність підстав для відкриття докторантури перевіряється державним замовником під час проведення конкурсу на розміщення державного замовлення.

43. Прийом до докторантури або надання творчої відпустки здійснюється з урахуванням наукових, науково-технічних досягнень за обраною спеціальністю відповідно до встановлених вимог.

До докторантури приймаються особи, які мають ступінь доктора філософії або кандидата наук, наукові здобутки та опубліковані праці з обраної спеціальності (зокрема публікації в міжнародних реферованих журналах, індексованих в наукометричних базах, згідно з вимогами до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені) і які мають наукові результати, що потребують завершення або оформлення у вигляді дисертації, монографії чи наукової доповіді за сукупністю статей.

44. Для вступу до докторантури вступник не менше ніж за два місяці до вступу подає відділу, лабораторії, кафедрі чи іншому структурному підрозділу установи НАПН України розгорнуту пропозицію, у якій міститься план дослідницької роботи та/або відомості про обсяг наукової роботи, необхідної для підготовки результатів проведених досліджень до захисту. Протягом місяця з дня надходження документів від усіх вступників відповідний структурний підрозділ заслуховує їх наукові доповіді й шляхом голосування визначає можливість зарахування кожного вступника до докторантури та подає висновки на розгляд вченої ради.

Перелік та термін подання документів, необхідних для вступу до докторантури визначається в Правилах прийому до установи НАПН України. Перелік повинен містити, зокрема:

- письмову характеристику наукової діяльності вступника, складену доктором наук, який є штатним науково-педагогічним або науковим працівником відповідного вищого навчального закладу (наукової установи), зі згодою бути науковим консультантом в разі його вступу до докторантури;
- копію диплома доктора філософії або кандидата наук.

У Правилах прийому до установи НАПН України може бути визначено додатковий перелік документів, необхідних для вступу до докторантури.

Особа, яка подає для вступу до докторантури диплом, що виданий іноземним вищим навчальним закладом, допускається до вступу нарівні з іншими вступниками. У разі позитивного рішення вченої ради про зарахування такого вступника до докторантури вчена рада одночасно приймає рішення про визнання його диплома. У разі відмови вчена рада надає вступникові обґрунтоване пояснення причин такої відмови.

45. Вчена рада в місячний термін розглядає висновки відділу, лабораторії, кафедри щодо кожного вступника і приймає рішення про його зарахування до докторантури та відповідно до наданої характеристики наукової діяльності вступника призначає докторанту наукового консультанта з числа штатних науково-педагогічних або наукових працівників установи НАПН України зі ступенем доктора наук з відповідної спеціальності. Рішення вченої ради затверджується й оформлюється наказом керівника установи НАПН України.

На здійснення наукового консультування відводиться щороку 50 академічних годин навантаження на одного докторанта. Науковий консультант може здійснювати підготовку лише одного докторанта.

46. Атестація докторанта здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою з відповідної спеціальності, яка функціонує в установі НАПН України, до якої зарахований докторант. Якщо в установі НАПН України, до якої зарахований докторант, не функціонує спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності, атестацію докторанта може здійснювати постійно діюча спеціалізована вчена рада з відповідної спеціальності іншого вищого навчального закладу (наукової установи) за клопотанням установи НАПН України, що здійснювала підготовку здобувача вищої освіти ступеня доктора наук, або за заявою докторанта.

VII. Підготовка здобувачів ступеня доктора наук шляхом самостійної підготовки їх наукових досягнень до захисту

47. Здобувач ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту у вигляді дисертації (монографії, наукової доповіді за сукупністю статей), повинен:

- мати ступінь доктора філософії (кандидата наук);
- представити наукові досягнення з узагальненням проведених самостійно оригінальних досліджень з отриманими науковими результатами, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення;
- мати опубліковані праці за темою наукових досягнень у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях.

48. Атестація здобувача ступеня доктора наук, який самостійно підготував наукові досягнення до захисту, здійснюється постійно діючою спеціалізованою вченою радою з відповідної спеціальності, яка функціонує у закладі вищої освіти (науковій установі).